

ONDERZOEKSVERANTWOORDING AVO'91

INHOUD

- 1 INLEIDING
- 2 BESCHIKBAARSTELLING VAN GEGEVENS
- 3 VRAAGSTELLING AVO'91
  - 3.1 Doel van het onderzoek
  - 3.2 Onderwerpen
- 4 ONDERZOEKSMETHODE
  - 4.1 Steekproef
  - 4.2 Verzameling van gegevens
  - 4.3 Veldwerkperiode en gegevensverwerking
  - 4.4 Respons, non-respons
- 5 WEGING EN OPHOGING
  - 5.1 Weging van personen
  - 5.2 Weging van huishoudens
- 6 OPZET MICRO-DATABESTAND AVO'91
- 7 LITERATUUR

BIJLAGEN

- 1 ENQUETE-INSTRUCTIE
- 2 H-VRAGENLIJST (HUISHOUDEN)
- 3 V-VRAGENLIJST (VOLWASSENEN)
- 4 KAARTENBOEK

1 INLEIDING

Het Aanvullend Voorzieningengebruik Onderzoek 1991 (AVO'91) is in het najaar van 1991 uitgevoerd in opdracht van het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) te Rijswijk. De gegevensverzameling is verzorgd door de NSS Marktonderzoek B.V. te 's-Gravenhage.

Deze publikatie dient als een technische toelichting op de opzet van het AVO'91 en het bijbehorende onderzoeksbestand. Een integrale publikatie van de uitkomsten van het AVO door het SCP wordt niet voorzien. Dit hangt samen met de functie die het AVO binnen het bureau is toebedeeld. Het AVO is een belangrijke gegevensbron, waaruit voor een veelheid van probleemstellingen geput kan worden. De in het AVO verzamelde informatie vormt een aanvulling op andere gegevensbronnen, veelal van het Centraal Bureau voor de statistiek (CBS). Het integraal rapporteren van de uitkomsten maakt geen onderdeel uit van het SCP-werkprogramma.

Het is voor de vierde keer dat een AVO werd gehouden. De vorige AVO-en vonden plaats in 1979, 1983 en 1987. Hoewel het AVO'91 qua opzet een herhaling is van de vorige AVO-en richt het onderzoek zich maar ten dele op een herhaling van dezelfde vraagstellingen op een recenter tijdstip. De keuze van onderwerpen wordt sterk bepaald door het lopende werkprogramma van het bureau. Wel is de onderzoeksmethodiek, een combinatie van mondelinge en schriftelijke ondervraging van huishoudens, ongewijzigd.

In opdracht van het "Nederlands stimuleringsprogramma ouderenonderzoek (NESTOR) " is het reguliere AVO uitgebreid met extra huishoudens, waarvan minimaal één van de leden de leeftijd van 50 jaar heeft bereikt. Deze "50-plus" huishoudens vormen tezamen met de "50-plus" huishoudens uit het reguliere AVO de nul-meting van een door NESTOR te organiseren panel-onderzoek onder ouderen, en zijn niet in het AVO-bestand opgenomen.

Verder is er een apart onderzoek gehouden onder de bewoners van bejaardenoorden. De opzet van dit onderzoek wijkt af van het reguliere AVO, hoewel de meeste vragen uit het reguliere AVO ook in dit onderzoek zijn gesteld. Over dit onderzoek zal nog een aparte publikatie verschijnen.

Deze onderzoeksverantwoording zal verder alleen het reguliere AVO behandelen.

2 BESCHIKBAARSTELLING VAN GEGEVENS

Over het gebruik en de beschikbaarstelling van het AVO'91 zijn afspraken gemaakt met het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). Het voornemen tot het houden van een nieuw AVO'91 is eind 1990 gemeld bij de Centrale Commissie voor de Statistiek. In het Meerjarenprogramma 1990-1993 van het CBS is het AVO geplaatst in het statistiekprogramma betreffende statistieken van de algemene leefsituatie (CBS 1990).

Verder heeft het CBS zich bereid verklaard de taak met betrekking tot de landelijke informatieverzorging van het AVO'91 aan belangstellende derden op zich te nemen. In dit kader is het volledige AVO'91 micro-databestand in april 1992 geleverd aan het CBS. Bij het verschaffen van tabellen en gegevens op basis van het AVO'91 micro-databestand zullen dezelfde richtlijnen worden gehanteerd als bij de persoons- en gezinsenquête van het CBS.

Inlichtingen over de beschikbaarstelling van gegevens worden verschaft door de Studiedienst van de hoofdafdeling Sociaal-culturele Statistieken te Voorburg, telefoon 070 - 3373800, onderzoeker de heer E.L. Van Den Berg, doorkiesnummer 070-3375566

Tevens zijn er bij het CBS plannen om in de tweede helft van 1992 op basis van het AVO'91 een publikatie te laten verschijnen met een overzicht van uitkomsten.

Op de levering van het volledige micro-databestand aan derden berust een embargo van circa anderhalf jaar. Met ingang van 1 juli 1993 zal het volledige basisbestand van het AVO'91 ten behoeve van verder wetenschappelijk onderzoek voor derden beschikbaar komen via het Steinmetzarchief te Amsterdam. De vorige AVO-en, AVO'79, AVO'83 en AVO'87, zijn daar reeds verkrijgbaar.

3 VRAAGSTELLING AVO'91

3.1 Doel van het onderzoek

Het onderzoek is opgezet voor het verkrijgen van inzicht in het gebruik van een groot aantal maatschappelijke en culturele voorzieningen door de Nederlandse bevolking.

Het gebruik van voorzieningen wordt in verband gebracht met kenmerken van huishoudens en personen.

Het onderzoek richt zich daarom zowel op meting van het gebruik van voorzieningen als op meting van een breed scala van kenmerken die een huishouden en de individuele personen binnen een huishouden karakteriseren. Vrij uniek is dat zowel informatie van het huishouden als geheel als wel van alle leden afzonderlijk wordt verzameld en met elkaar in verband kan worden gebracht.

De keuze van onderwerpen of thema's die in het AVO aan de orde komen is altijd sterk bepaald door de eisen van een aantal actuele projecten en onderzoeksvraagstellingen die op het lopende werkprogramma van het SCP staan (SCP 1992). Uit dit uitgangspunt volgt, dat de continuïteit in de vraagstelling ten behoeve van trend- en tijdreeksanalyse slechts een secundaire rol kan spelen.

3.2 Onderwerpen

De inhoud van de vragenlijst is globaal weergegeven in de volgende tabel, die tevens de rubriekindeling van de vragenlijsten weerspiegelt.

Tabel 1 Onderwerpen in de vragenlijst AVO'91

RUBRIEK AVO'91	LIJST	VRAAGNR
HUISHOUDSAMENSTELLING	H	1 - 4
WONEN	H	5 - 38
MILIEU	H	39 - 40
PERSOONLIJKE VERZORGING EN VERPLEGING	H	41 - 51
HUISHOUDELIJKE HULP EN VERZORGING	H	52 - 59
KINDEROPVANG	H	60 - 66
SCHOOL	H	67 - 71
VOORTGEZET- EN HOGER ONDERWIJS	H	72 - 80
INKOMEN	H	81 - 83
SPORTACTIVITEITEN	V,J	1 - 7
RECREATIEVE VOORZIENINGEN	V,J	8 - 30
CULTURELE VOORZIENINGEN	V,J	31 - 59
MEDIA	V,J	60 - 77
CULTURELE AKTIVITEITEN	V,J	78 - 81
ONDERWIJS	V,J	82 - 98
OPLEIDING	V	99 - 100
MAATSCHAPPELIJKE DIENSTVERLENING	V	101 - 104
POLITIE EN RECHTSHULP	V	105 - 113
MEDISCHE DIENSTVERLENING	V,J	114 - 123
HULPBEHOEFTE	V,J	124 - 139
DIENSTENCENTRA VOOR BEJAARDEN	V	140 - 142
KERKELIJKE GEZINDTE	V,J	143
ETNISCHE ACHTERGROND	V,J	144 - 144b
LIDMAATSCHAP VAN VERENIGINGEN OF ORGANISATIES	V,J	145 - 149
BEROEP	V	150 - 174
INKOMEN	V	175 - 215

H = Huishoudensformulier

V = Volwassenenformulier (16 jaar en ouder)

J = Jongerenformulier (6-15 jaar)

Een alfabetisch overzicht van de belangrijkste voorzieningen en achtergrondkenmerken wordt gegeven in tabel 2.

Tabel 2 Overzicht van voorzieningen en achtergrondkenmerken

Voorzieningen	Achtergrondkenmerken
- Culturele activiteiten	- Activiteit/werkzaamheid
- Culturele voorzieningen	- Beroep
- Dienstencentra bejaarden	- Bronnen van inkomen
- Huishoudelijke hulp en verzorging	- Burgerlijke staat
- Hulpbehoefte	- Etnische achtergrond
- Kinderopvang	- Geboortedatum
- Kruiswerk	- Geslacht
- Maatschappelijke dienstverlening	- Inkomen
- Media (waaronder bibliotheken)	- Kerkelijke gezindte
- Medische dienstverlening	- Lidmaatschap verenigingen
- Onderwijs, cursussen	- Opleiding
- Persoonlijke verzorging en verpleging	- Pensioenvoorziening
- Politie en rechtshulp	- Relatie tot hoofd huishouden
- Recreatieve voorzieningen	- Samenstelling huishouden
- School	- Werktijd in uren
- Sportactiviteiten	- Woonplaats
- Studieregelingen	- Ziektekostenverzekering
- Wonen	

4 ONDERZOEKSMETHODE

4.1 Steekproef

De populatie waarover in het AVO statistische informatie dient te worden verzameld, bestaat uit huishoudens, waartoe zowel alleenstaanden (eenpersoonshuishoudens) als meerpersoonshuishoudens worden gerekend (zie bijlage 1 enquête-instructie).

Het AVO'91 is een landelijk steekproefonderzoek bij huishoudens. De steekproef is aselekt getrokken met een minimaal aantal van zes gesprekken per gemeente. Dat wil zeggen dat iedere gemeente met een voldoende groot aantal adressen self-selective is. De overige gemeenten worden getrokken met een kans evenredig aan de grootte. In de getrokken gemeenten worden vervolgens zes adressen getrokken.

Het steekproefkader werd gevormd door een subkader van het PTT-afgiftepuntenbestand. Dit subkader omvat de adressen en afgiftepunten van huishoudens in hoogbouw, laagbouw, winkels met bewoning en woonschepen.

Van de steekproef zijn uitgesloten:

- de bevolking in inrichtingen of tehuizen (te weten: psychiatrische ziekenhuizen, zwakzinnigeninrichtingen en verpleeghuizen), en
- de zogenaamde varende en rijdende bevolking.

Gesprekken met bewoners van een bejaardenoord of verzorgingstehuis werden niet in het reguliere AVO gevoerd. Zodra duidelijk werd dat de benaderde hiertoe behoorde werd het gesprek beëindigd.

De steekproeftrekking is gebaseerd op een netto-respons van circa 6.500 huishoudens (= circa 14.000 personen van 6 jaar of ouder). Deze steekproefomvang is vastgesteld om nog zinvol informatie te kunnen verzamelen over een aantal kleinere voorzieningen. Van elk huishouden dient verder een complete set vragenlijsten aanwezig te zijn.

Om daarop uit te komen is de bruto-steekproefomvang geraamd op ruim 13.000 huishoudens. In eerste instantie is een landelijke representatieve steekproef van 10.059 adressen getrokken. Vervolgens zijn in de steden Amsterdam, Rotterdam, Den Haag, Utrecht en Haarlem aanvullende steekproeven getrokken in verband met een te verwachten hoge non-respons in deze steden. In totaal bevatte de steekproef 13.129 adressen (NSS 1992).

Om de respons te bevorderen zijn de volgende maatregelen genomen:

- De vragenlijsten zijn evenals in 1979, 1983 en 1987 onderworpen aan een proefonderzoek. Aanpassingen en wijzigingen zijn in de definitieve vragenlijsten verwerkt.
- Naar alle adressen is een introductiebrief van de directeur van het SCP gezonden. Hierin werd het doel van het onderzoek uiteengezet en werd de komst van een enquêteur of enquêtrice aangekondigd.
- Voor de enquêteurs en enquêtrices werden mondelinge instructiebijeenkomsten belegd.
- Bij geen gehoor op een adres werden (maximaal) twee herbezoeken afgelegd.
- Deelnemende huishoudens ontvingen een kleine attentie in de vorm van een pennenset.

4.2 Verzameling van gegevens

Het onderzoek bestaat uit een combinatie van mondelinge en schriftelijke ondervraging.

Er zijn drie soorten vragenlijsten:

1. Vragenlijst met aanduiding H (Huishoudensformulier)

Bestemd voor invulling door de enquêteur/trice middels mondelinge ondervraging van het hoofd van het huishouden of zijn/haar echtgeno(o)t(e)/vaste partner. Middels de H-vragenlijst worden gegevens die het gehele huishouden betreffen vastgelegd.

2. Vragenlijst met aanduiding V (Volwassenen-vragenlijst)

Bestemd voor schriftelijke invulling door elk van de leden van het huishouden in de leeftijdsklasse van 16 jaar en ouder (geboren in 1975 of eerder). Middels de V-vragenlijst worden gegevens die betrekking hebben op personen binnen het huishouden vastgelegd.

3. Vragenlijst met aanduiding J (Jongeren-vragenlijst)

Volstrekt vergelijkbaar met de V-vragenlijst, maar bestemd voor schriftelijke invulling door elk lid van het huishouden in de leeftijdsklasse van 6 t/m 15 jaar (geboren in de jaren 1976 t/m 1985). De vragen op de J-vragenlijst vormen een deelverzameling uit de V-vragenlijst.

De procedure is als volgt:

Bij het eerste bezoek aan het adres wordt een mondeling vraaggesprek gevoerd aan de hand van de H-vragenlijst. Het gesprek vindt plaats met het hoofd van het huishouden of zijn/haar echtgeno(o)t(e)/vaste partner.

Via deze vragenlijst worden een aantal huishoudensgegevens vastgelegd.

Nadat dit gesprek heeft plaatsgevonden wordt voor elk lid van het huishouden (6 jaar en ouder) een schriftelijke vragenlijst achtergelaten. Er wordt uitgelegd dat het de bedoeling is dat elk lid van het huishouden zijn eigen vragenlijst invult.

Na ongeveer een week volgt het tweede bezoek. Bij het tweede bezoek worden de ingevulde vragenlijsten weer ingenomen en ter plaatse doorgenomen op volledigheid van invulling. Ook kunnen bij het tweede bezoek gerezen problemen overlegd en opgelost worden. De enquêteur/trice verzorgt de inzameling en verzending van de sets vragenlijsten aan de NSS.

Het onderzoek gaat over feiten en bij een zeer beperkt aantal vragen over meningen.

Vandaar dat andere leden van het huishouden mogen helpen bij het verstrekken van informatie, mits ze dat kunnen. In ieder geval zullen de gegevens van de kinderen (J-vragenlijst) in de meeste gevallen door een van de ouders moeten worden ingevuld.

Evenzo geldt dat als de ondervraagde persoon bij het eerste bezoek niet alle gegevens weet die op het huishouden betrekking hebben, die gegevens bij het ophaalgesprek genoteerd kunnen worden.

4.3 Veldwerkperiode en gegevensverwerking

De enquêteperiode liep van 14 september t/m 12 december 1991, bij elkaar 13 weken. Dit was aanmerkelijk langer dan in de bedoeling lag. Bij de opzet van het AVO'91 was voorzien in een veldwerkperiode van 2 maanden, maximaal durend tot half november. De kortere enquêteduur wordt wenselijk geacht vanwege de vergelijkbaarheid met de voorgaande twee AVO-en. Door seizoensinvloeden kunnen uitkomsten fluctueren. Bovendien moet de enquêteperiode niet in een vakantie of tijdens de feestdagen vallen.

Half november bleek de respons in de regio Amsterdam dermate teleurstellend, dat als experiment en noodmaatregel de adressen in deze regio telefonisch zijn benaderd in plaats van via huisbezoek. Aan het eind van dit interview werd vervolgens gevraagd of men bereid was de boekjes V (en J) in te vullen. Als men daartoe bereid was, werden deze boekjes in de benodigde aantallen naar de desbetreffende respondenten gestuurd.

Tot dit experiment is onder andere besloten, omdat de gemiddelde huishoudensgrootte in Amsterdam kleiner en daarmee het H-gesprek korter was en derhalve beter geschikt voor telefonische ondervraging. De respons van dit experiment was ca. 46%, hetgeen als relatief goed kan worden gekenschetst. Mede daarom is in januari 1992 de non-respons in het westen -voorzover het "3x niet thuis" gevallen of onvolledige sets betroffen- op overeenkomstige wijze behandeld. Vastgesteld moet worden, dat het netto-resultaat hier minder groot was (NSS 1992).

De telefonische interviews zijn in het bestand te herkennen aan een huishoudnummer dat boven de 9000 ligt.

De eerste fase van de verwerking van de onderzoeksgegevens en de data-entry is verzorgd door de NSS Marktonderzoek BV. Na nummering van alle vragenlijsten H, V en J zijn de verschillende bestanden gescheiden en hebben ieder een aparte verwerkingsfase doorlopen. In de week van 3 februari 1992 zijn de magneetbanden met "geschoonde ruwe data" aan het SCP geleverd.

De tweede fase van de verwerking heeft plaatsgevonden op het SCP. Deze fase omvatte een controle op basis van speciale computerprogramma's, het samenvoegen van de verzamelde onderzoeksgegevens, een definitieve selectie van huishoudens met daarbij behorende personen, het toevoegen van labelinformatie, documentatie, weging en ophoging. Deze periode werd voorlopig in april 1992 afgesloten.

4.4 Respons, non-respons

Het verlies in termen van non-respons is bij een onderzoek als het AVO, waarbij wordt gestreefd naar informatie over complete huishoudens en waar een beroep wordt gedaan op een forse bijdrage van de respondent, aanzienlijk. Het non-respons percentage loopt dan ook op tot meer dan 58.

Het AVO'91 is een huishoudenssteekproef, waarbij het de bedoeling is dat naast één H-formulier per huishouden, elk lid van het huishouden van 6 jaar of ouder ook een V- dan wel J-formulier invult.

Het probleem dat zich dan bij de inzameling voordoet is dat in een aantal gevallen door huishoudens met incomplete sets gerespondeerd wordt.

Enkele gegevens omtrent de netto-respons, zijn samengevat in tabel 3.

Tabel 3 Steekproef, responsgegevens AVO'91

	huishoudens		personen	
	aantal	in %	aantal	in %
bruto-steekproef getrokken	13.129	100,0	.	.
waarvan niet uitgezet	32	0,2	.	.
bruto-steekproef uitgezet	13.097	99,8	.	.
waarvan non-respons H-lijst	6.392	48,7	.	.
bruto-respons H-lijst	6.705	51,1	15.713	100,0
waarvan H-lijst, zonder V/J-lijsten	636	4,8	1.437	9,1
waarvan H-lijst, te weinig V/J-lijsten	352	2,7	1.170	7,4
waarvan H-lijst, leeftijd onbekend	1	0,0	1	0,0
netto-respons geaccepteerde sets	5.716	43,5	13.105	83,4
waarvan complete sets	5.474	41,7	12.371	78,7
waarvan "minus 1" sets	242	1,8	734	4,7

Bij het bepalen van de respons kan dan een aantal uitgangspunten gehanteerd worden. Voor dit bestand is gekozen voor het volgende uitgangspunt:

Een huishouden waarbij slechts 1 formulier (V of J) ontbreekt, maar waarbij de ingevulde vragenlijst van het hoofd wel aanwezig is, wordt als set geaccepteerd en tot de respons gerekend. Alle andere incomplete sets zijn tot de non-respons gerekend.

In het AVO'91 zijn van de 1.231 incomplete sets (zie tabel 4) op basis van bovenstaand criterium 242 huishoudens alsnog tot de geaccepteerde respons gerekend. Deze huishoudens zijn aangevuld met een geconstrueerde case voor het vragenformulier van de ontbrekende respondent. De inhoud van deze toegevoegde case is voor bijna alle variabelen leeg, aangegeven met een negatieve -1 codering, behalve voor een zeer beperkt aantal variabelen als relatie tot hoofd huishouden, leeftijd, geslacht enzovoort, welke afgeleid konden worden (zie verder hoofdstuk 6 over de opzet van het databestand).

Tabel 4 Responsgegevens op formulierniveau AVO'91

	H-formulieren aantal	V/J-formulieren aantal
bruto-respons H-lijst	6705	13457
waarvan H-lijst, zonder V/J-lijsten	636	0
waarvan H-lijst, te weinig V/J-lijsten	352	593
waarvan H-lijst, leeftijd onbekend	1	1
waarvan H-lijst, -1 V/J-lijst	242	492
netto-respons volledige sets	5474	12371
plus toevoeging "minus 1" sets	242	492
plus toevoeging "lege V/J cases"	0	242
netto-respons geaccepteerde sets	5716	13105
waarvan complete sets	5474	12371
waarvan "minus 1" sets	242	734

Ten slotte een overzicht van de respons op adresniveau.

Ter vergelijking ook de respons in 1979, 1983 en 1987.

Tabel 5 Adresverantwoording, reden geen gesprek AVO'79, AVO'83, AVO'87 en AVO'91

	AVO'79		AVO'83		AVO'87		AVO'91	
	aantal	in %	aantal	in %	aantal	in %	aantal	in %
adressen bruto			10.510	103,1	11.152	104,4	13.129	
waarvan onbehandeld	onb		314	3,1	475	4,4	32	
totaal behandeld	10.273	100,0	10.196	100,0	10.677	100,0	13.097	100,0
waarvan volledig	6.431	62,6	5.774	56,6	6.496	60,8	5.458	41,7
waarvan onvolledig	615	6,0	946	9,3	1.195	11,2	1.247	9,5
waarvan geen gesprek	3.227	31,4	3.476	34,1	2.986	28,0	6.392	48,8
reden onvolledig gesprek								
alleen H-gesprek	onb		544	5,3	602	5,6	636	4,9
niet alle V/J	onb		402	4,0	593	5,6	611	4,6
reden geen gesprek								
weigering	1.993	19,4	1.876	18,4	1.584	14,8	3.248	24,8
3x niet thuis	623	6,1	663	6,5	662	6,2	1.577	12,0
adres niet bewoond	171	1,7	124	1,2	168	1,6	182	1,4
adres bestaat niet	74	0,7	49	0,5	83	0,8	87	0,7
taalprobleem	113	1,1	115	1,1	124	1,2	131	1,0
andere reden	253	2,4	649	6,4	365	3,4	1.167	8,9

onb = onbekend

Bron: NSS (1992)

Opvallend is de sterke stijging van de non-respons tot bijna de helft van alle adressen (48,8%). Dit komt vooral door de sterke toename van het aantal weigeringen en het feit dat men de mensen niet meer thuis aantreft.

5 WEGING EN OPHOGING

Bij een onderzoek als het AVO moet expliciet rekening worden gehouden met de selectiviteit van de non-respons. De aard van de onderzoeksmethode waarbij een aanzienlijk beroep wordt gedaan op de bereidwilligheid en de vaardigheden van de respondent vergroot de kans op selectieve non-respons. Ook de kans om iemand thuis te treffen verschilt nogal per type huishouden. Aanwijzingen voor selectiviteit zijn te vinden in de verschillen in het percentage non-respons per regio, urbanisatiegraad, huishoudsamenstelling, leeftijd, enzovoort (NSS 1992).

Vanwege het optreden van selectiviteit zullen vele van de te onderzoeken grootheden in het responsgedeelte van de steekproef een andere waarde hebben dan in de populatie. Correctie wordt bemoeilijkt omdat het AVO geen centrale vraagstelling kent en omdat over de non-respons nauwelijks gegevens bekend zijn. Voor reparatiewerkzaamheden hebben we alleen de beschikking over de populatiewaarden van een summier aantal algemene variabelen zoals leeftijd en burgerlijke staat.

5.1 Weging van personen

Na beschouwing van de respons naar de kenmerken leeftijd, geslacht, burgerlijke staat en urbanisatiegraad per 1 januari 1991 (tabellen 8 t/m 11) is gekozen voor een weging naar alle 4 genoemde kenmerken. Leeftijd is ingedeeld in 12 klassen, burgerlijke staat in 4 en urbanisatiegraad in 6, zodat er 576 cellen ontstaan. Deze zijn door samenvoeging teruggebracht tot 380 cellen, die daadwerkelijk voor de weging zijn gebruikt. Gezien de opzet van de steekproef is er bij de bepaling van de gewichten rekening mee gehouden dat de 0-5-jarigen, de bevolking in inrichtingen of tehuizen (te weten: psychiatrische ziekenhuizen, zwakzinnigeninrichtingen en verpleeghuizen), de zogenaamde varende en rijdende bevolking en de bewoners van bejaardenoorden niet in de steekproef voorkomen. Er is uitgegaan van een bevolkingsaantal van 13.796.822 op 1 januari 1991 (zie tabel 6).

Tabel 6 Bepaling populatieaantal per 1-1-1991

categorie	aantal
totale bevolking 5 jaar en ouder ¹	14.061.240
intramurale bevolking 5-99 jaar	133.118
bewoners van bejaardenoorden	131.300
populatieaantal	13.796.822

¹ De steekproef bevat alleen personen van 6 jaar en ouder, deze waren op 1-1-'91 echter 5 jaar en ouder.

Bron: - CBS leeftijdsopbouw naar burgerlijke staat en geslacht per urbanisatiegraad op 1 januari 1991
- Verslag van de Stichting Centraal Administratie Kantoor Algemene wet bijzondere ziektekosten over het jaar 1990 (leeftijdstelling per 30 september 1990)

De verdeling van de intramurale bevolking naar bovengenoemde 4 kenmerken is niet bekend. Er is aangenomen dat deze bevolkingsgroep in dezelfde verhouding is verdeeld als de totale bevolking en verder dat voor deze groep dezelfde non-respons kans bestaat.

Bij de vaststelling van het steekproefaantal doet zich een complicatie voor die samenhangt met de keuze om huishoudens waarbij slechts één formulier ontbreekt toch op te nemen in de respons (242 huishoudens).

Afhankelijk van de probleemstelling, de onderzoeker en zijn voorkeur zijn er voor het AVO als personensteekproef drie steekproefaantallen te onderscheiden, waarbij op bovenstaande wijze voor elke cel 3 gewichten kunnen worden bepaald. Dit is beknopt samengevat in tabel 7.

Om meteen landelijke totalen te verkrijgen zijn bovenstaande gewichten vermenigvuldigd met de zogenaamde ophoogfactor (dit is populatieaantal gedeeld door steekproefaantal). In verband met de grootte van dit getal is gedeeld door 1000. Deze "opgehoogde" gewichten zijn respectievelijk AS17, AS18 en AS19.

Alle drie de weeg- en ophoogfactoren kunnen gebruikt worden voor kenmerken van personen.

Tabel 7 Weeg- en ophoogfactoren op persoonsniveau

	gemiddelde ophoogfactor	gemiddelde weegfactor	aantal
--	-------------------------	-----------------------	--------

AS14: op grond van alle cases		1,00	13.105
AS15: op grond van "echt" complete huishoudens		0,94	12.371
AS16: op grond van alle cases exclusief de 242 toegevoegde		0,98	12.863
AS17: opgehoogde AS14 (1:1000)	1.05		13.797
AS18: opgehoogde AS15 (1:1000)	1.05		13.797
AS19: opgehoogde AS16 (1:1000)	1.05		13.797

Tabellen 8 t/m 11 geven de respons naar leeftijd, burgerlijke staat, geslacht en urbanisatiegraad.

Tabel 8 Respons naar leeftijd

leeftijd in jaren	personen in steekproef			
	ongewogen aantal	in %	gewogen aantal	in %
5-9	957	7,3	840	6,4
10-14	951	7,3	855	6,5
15-19	993	7,6	991	7,6
20-24	1.101	8,4	1.195	9,1
25-29	1.289	9,8	1.231	9,4
30-34	1.304	10,0	1.161	8,9
35-39	1.181	9,0	1.088	8,3
40-49	2.002	15,3	2.008	15,3
50-59	1.305	10,0	1.437	11,0
60-69	1.135	8,7	1.224	9,3
70-79	702	5,4	786	6,0
80+	185	1,4	288	2,2
totaal	13.105	100,0	13.105	100,0

Tabel 9 Respons naar burgerlijke staat

burgerlijke staat	personen in steekproef			
	ongewogen aantal	in %	gewogen aantal	in %
gehuwd	7.107	54,2	6.565	50,1
gescheiden	401	3,1	542	4,1
weduwstaat	631	4,8	729	5,6
ongetrouwd	4.966	37,9	5.270	40,2
totaal	13.105	100,0	13.105	100,0

Tabel 10 Respons naar geslacht

geslacht	personen in steekproef			
	ongewogen aantal	in %	gewogen aantal	in %
man	6.408	48,9	6.504	49,6
vrouw	6.697	51,1	6.601	50,4
totaal	13.105	100,0	13.105	100,0

Tabel 11 Respons naar urbanisatiegraad

urbanisatiegraad	personen in steekproef			
	ongewogen aantal	in %	gewogen aantal	in %
a1-a4	1.621	12,4	1.434	10,9
b1,b2	3.093	23,6	3.029	23,1
b3	1.868	14,3	1.959	15,0
c1-c4	3.622	27,6	3.551	27,1
c5	1.368	10,4	1.420	10,8
c6	1.533	11,7	1.712	13,1
totaal	13.105	100,0	13.105	100,0

5.2 Weging van huishoudens

In tegenstelling tot het AVO'87 bestand zijn er geen aparte weegfactoren gemaakt voor huishoudens

Een beeld van de verdeling naar type huishouden in het AVO'91 is te zien in tabel 12. Ter vergelijking is in deze tabel ook de verdeling opgenomen, zoals die gevonden wordt in het Woningbehoefteonderzoek 1989/1990 (WBO'89/'90) van het CBS.

tabel 12 Aantal huishoudens naar type (x 1000)

huishoudindeling	ongewogen aantal ¹	in %	gewogen aantal ²	in %	WBO'89/90 aantal ³	in %
eenpersoonshuishouden	1.616	25,7	1.920	30,5	1.739	29,2
niet-gezinshuishouden	434	6,9	534	8,5	402	6,8
eengezinshuishouden:						
echtpaar + anderen	1.517	24,1	1.422	22,6	1.324	22,3
eengezinshuishouden:						
echtpaar + kinderen + anderen	2.356	37,4	2.011	31,9	2.085	35,0
eengezinshuishouden:						
een ouder + kinderen + anderen	369	5,9	405	6,4	394	6,6
meergezinshuishouden	4	0,1	5	0,1	124	0,2
totaal	6.297	100,0	6.297	100,0	5.955	100,0

¹Dit aantal is verkregen door het werkelijke aantal van 5716 huishoudens in de steekproef te vermenigvuldigen met een factor 6297/5716.

²Dit aantal is verkregen door de ophoogfactor (AS17) van het hoofd van het huishouden te gebruiken.

³Dit aantal is verkregen door het WBO'89/90 te wegen met de huishoudweefactor.

In vergelijking tot het WBO'89/'90 wordt het totale aantal huishoudens overschat (verwacht mocht worden dat het aantal huishoudens met ca. 200.000 gestegen zou zijn. Als de ophoogfactor van het hoofd wordt gebruikt lijkt de verdeling van het aantal huishoudens in het AVO'91 goed overeen te komen met wat verwacht mocht worden (een stijging van het aantal alleenstaanden en niet-gezinshuishoudens en een daling van het aantal "traditionele" gezinnen).

6 OPZET MICRO-DATABESTAND AVO'91

De ruwe data zijn verwerkt tot een datamatrix met variabelen (kolommen) en respondenten (rijen) en georganiseerd in een SPSS SYSTEM FILE (SPSSX versie). Dit onderzoeksbestand bevat alle basisvariabelen (met een zeer klein aantal toevoegingen). Over de organisatie van het bestand kan het volgende opgemerkt worden.

1. Elke respondent vormt een individuele case die de volgende gegevens bevat:

- alle gegevens van zijn of haar V/J-vragenlijst;
- alle gegevens van het huishouden waartoe de respondent behoort uit de corresponderende H-vragenlijst;
- een beperkt aantal geconstrueerde variabelen t.b.v. verdere bewerkingen.

2. De records (cases) van respondenten uit eenzelfde huishouden volgen elkaar zonder onderbreking op en staan in een bepaalde volgorde. De volgorde van records binnen een huishouden wordt zodanig gekozen dat het bestand geschikt is voor aggregatieberekeningen over huishoudens. Daarbij wordt uitgegaan van de CBS-definitie van huishouden volgens WBO'89/'90.

In de sequentiële rangschikking van het bestand is binnen het huishouden de volgende volgorde van cases aangehouden:

- eerst de leden van het huishouden (indien aanwezig);
- dan de partner van het hoofd (indien aanwezig);
- en als laatste het hoofd van het huishouden.

3. Het bestand bevat enkel de "geschoonde" responsen. Deze schoning is beperkt en omvat globaal het volgende:

- foutencontroles en verbeteringen zijn uitgevoerd op de variabelen die betrekking hebben op de gegevens van de huishoudbox en de samenstelling van het huishouden.;
- records afkomstig van onvolledige sets van vragenlijsten per huishouden zijn uit het bestand verwijderd en tot de non-respons gerekend, behalve de eerder genoemde 242 huishoudens waaraan een case is toegevoegd.

4. Bij de naamgeving van de variabelen is uitgegaan van de naamgeving zoals die is toegekend aan de variabelen in het AVO'87 bestand. Nieuwe variabelen m.b.t. het V/J-formulier hebben een naam gekregen vanaf V200.

Nieuwe variabelen m.b.t. het H-formulier hebben een naamgeving tussen de V200 en V300. Variabelen met namen tussen de V001 en V199 en tussen de V500 en V700 zijn vergelijkbaar met AVO'87

Voor het verband tussen de variabelen uit het AVO'87 en AVO'83 wordt verwezen naar de onderzoeksverantwoording AVO'87.

5. De volgorde van de variabelen in het bestand is op VARNAAM en niet op volgorde van de vragen zoals ze in de vragenlijsten zijn gesteld.

6. Bij de toevoeging van cases, in de 242 gevallen waarbij van een huishouden 1 formulier ontbrak, konden alleen de eerste 9 variabelen van elke case van een reële waarde worden voorzien. Voor de overige variabelen ontbrak vanzelfsprekend de informatie. Alle V/J-variabelen van deze cases hebben de waarde -1 (uitzonderingscode) gekregen behalve de eerste negen, waarvoor de waarden konden worden afgeleid:

Var naam	Var label
V001	resp V: nummer case
V002	resp V: nummer huishouden
V003	resp V: nummer formulier
V004	resp V: type vragenlijst
V005	resp V: relatie tot hoofd hh
V006	resp V: leeftijd
V007	resp V: geslacht
V008	resp V: burgerlijke staat
V009	resp V: nummer in schema huishouden

7. Alle variabelen in het bestand zijn van een label voorzien (var label). Alle var labels beginnen met een verwijzing naar het vraagnummer uit de vragenlijst.

8. Ook zijn bij alle variabelen de antwoordcategorieën, op een enkele uitzondering na, van een label voorzien, het zogenaamde value label. Alleen bij de volgende drie variabelen zijn de value labels niet volledig gecodeerd:

Var naam	Var label
V504	Gemeentenummer
V117	SBI78 2 digit bedrijfsklasse code
V118	CBS84 2 digit beroepen code

9. Voor het coderen van uitzonderingswaarden is bij alle variabelen dezelfde standaardcodering toegepast. Daarvoor zijn negatieve gehele waarden gekozen in het bereik van -7 tot -1. Deze standaard "uitzonderings"coderingen zijn niet meer van value labels voorzien.

Antwoord code	Value label
-7 =	n.v.t. vanwege type vragenlijst
-6 =	toetsfout
-5 =	n.v.t. vanwege routing binnen vragenlijst
-4 =	weet niet; geen antwoord
-3 =	weet niet
-2 =	geen antwoord
-1 =	andere reden

10. Bij alle vragen waarbij de antwoordcategorieën van het ja/nee-type zijn, is de volgende standaardisatie aangebracht:

Antwoord code	Value label
0 =	neen
1 =	ja

11. In alle gevallen waar sprake is van een geboortejaar is het geboortejaar gerecodeerd naar leeftijd en wel naar de leeftijd op 1-1-1992.

12. Voor alle (geld)bedragen geldt dat zij gecodeerd zijn in hele Nederlandse guldens.

13. Het overzicht van de door het SCP afgeleide en toegevoegde variabelen is als volgt:

Var naam	Var label
V001	resp V:nr binnenkomst (100*V002+V003)
V003	resp V:nr formulier
V008	burgerlijke staat (V512xx gecopieerd)
AS01	case op basis ingevulde vragenlijst
AS02	case behorend tot huishouden met complete set
AS03	provincie
AS04	urbanisatiegraad
AS05	corop gebied
AS06	nodaal gebied
AS07	netto inkomen hfd+prtnr excl kb
AS08	type huishouden cbs-wbo definitie
AS14	weegfactor personen alle cases
AS15	weegfactor personen exclusief incomplete hh
AS16	weegfactor personen exclusief toegevoegde personen
AS17	opgehoogde AS14 gedeeld door 1000
AS18	opgehoogde AS15 gedeeld door 1000
AS19	opgehoogde AS16 gedeeld door 1000
AS22	hoogst voltooide opleiden
AS23	hoogst gevolgde opleiding
AS24	hoogst gevolgde opleiding voltooid?

7 LITERATUUR

CBS (1990)

CBS, De statistieken van het CBS: inhoud, samenhang en perspectieven : meerjarenprogramma 1990-1993. Voorburg/Heerlen: 1990.

NSS (1992)

NSS Marktonderzoek BV. Onderzoeksverantwoording Aanvullend Voorzieningen Onderzoek, rapport B 6133 (vertrouwelijk). 's-Gravenhage: maart 1992.

SCP (1992)

Werkprogramma 1992-1993. Rijswijk: Sociaal en Cultureel Planbureau, 1992.

Rijswijk, 1 november 1992

M. Konings-van der Snoek en J. Spit